

Hogyan neveljük vallásosságra?

A népiskolai nevelés-tanítás feladatát a népiskola céljának meghatározása foglalja magában. A legújabban kiadott tanterv a népiskola céljai között a nevelést állította a központi helyre. A tanterv ismeretanyaga és a kifejlesztendő készségek neveinek és fokozatainak megjelölése nem öleli fel teljesen a célmeghatározást vagy nem nyújt elég eszközt és módot a cél eléréséhez. Ezért az útmutatások tulajdonképpen szervező-kiegészítő részei a tantervnek. A tanterv — már természeténél fogva — sem foglalkozhat a népiskola nevelő munkájával, annak előzményeivel. Már pedig a népiskola nevelő munkájának sikere ezeknek a tényezőknek figyelembevételével nélkül nem volna biztosítható akkor sem, ha a tanító lépésről-lépésre, szigorúan nyomon követné is a tanterv előírásait. Meg kell tehát jelölni azokat az alapelveket is, amelyekhez minden tanítónak alkalmazkoznia kell az említett tényezők helyes felismerése és értékelése szempontjából.

Az új népiskolai tanterv a népiskola célját a következőkben jelölte meg. A népiskola feladata, hogy a gyermeket vallásos és erkölcsös polgárrá nevelje...

Alljunk meg ennél a meghatározásnál s foglalkozzunk jelen alkalommal az első részletcélkitűzéssel, a tanuló vallásos nevelésével.

Hogyan nevelünk vallásosságra? Erre az Útmutatások III. kötete ad teljes és nagyon megszívlelendő választ. Állami tantervben nem igen lehetett még ilyen, a vallásos nevelés mellett ennyire kiálló szavakat olvasni. Idézzük itt szóról-szóra a vallásos nevelésről szóló részt, nem baj, ha az Útmutatások úgyis kötelezővé tették minden tanítóra annak nemcsak átolvasását, hanem az abban foglaltak követését is, az ilyet nem lehet eléggé ismételni, annyira új és öröndetes.

„A vallás az embernek Isténtől való függése, a vallásos élet pedig mindazon kötelességek teljesítése, melyek e viszonyból fakadnak. Az ember életének kiinduló pontja és végső célja maga a teremtő Isten. A Teremtő korlátlanul rendelkezik teremtvényével: parancsokat ad neki, megjelöli élete célját és megadja neki azokat a lehetőségeket, amelyekkel a kitűzött célhoz eljuthat.“

„A vallásos nevelésnek lelke és középpontja a hit és a kegyelem. A vallásos nevelés nem merülhet ki vallásbölcseleti fogalmak átadásában, sem pedig a misztikus érzelmekbe való elmélyedésben, hanem a kinyilatkoztatott tanítás alapján felül-emelkedik a tapasztalati és tudományos ismereteken, a természetfeletti erők támogatásával olyan képességet alakít az ember lelkében, hogy egész életét Istenbe vetett hitben tudja élni.“

„A vallásos nevelésnek első feladata tehát a hit megalapozása, erősítése és megszilárdítása. A hitből élő ember természetesen találja Isten parancsainak teljesítését, az Ő akaratához való alkalmazkodást és végső céljának munkálását.“

„Minden emberben ösztönösen él az istenhit. A nevelő feladata ennek a hitnek helyes irányba terelése és megtartása.“

Majd később így folytatja: „A tanító mindig tartózkodjék olyan kijelentésektől vagy megjegyzéstől, amely a vallás-erkölcsi életet sérti vagy bántja és sohase avatkozzék olyan kérdésekbe, amelyek határozottan a hitoktatás területére vágnak, mert könnyen kételyeket támaszthat. Legyen a tanítóban annyi fegyelmezettség, keresztény vallásos életszemlélet, nevelői feladatának olyan átélése, hogy kellő tiszteletet tanúsíthasson a másik terület kényes és nehéz kérdései iránt. Sohase hagyja el a tanító ajkát a vallásos hitet és az arra épített keresztény világnézetet sértő, kisebbitő megjegyzés. Sokkal fontosabb azonban, hogy a tanító a vallásos nevelést maga is erőteljesen támogassa, vagyis a hitoktatót építő munkájában példával és tanítással segítse.“

„A vallásos nevelésnek akkor van mélyen ható ereje, ha a tanító saját példájával támogatja a hangoztatott igazságokat. A sok beszédnél többet ér a jó példa. Nem szabad feledni, hogy az ifjúság nemcsak hallgató füllel fordul tanítója felé, hanem figyelő szemmel lesi irányítójának és vezetőjének életét. Mindig a példát keresi. Ha a sokszor értékesnek mondott életfelfogást megvalósítja és tiszteli tanítója is, szívesen hajlik erre az életirányra a tanuló.“

Majd tovább így szólnak az Utmutatások: „A tanító példája fel sem mérhetően nagyhatású a tanuló iskolai és bontakozó vallás-erkölcsi életében. A gyermek otthon szülőjében, az iskolában tanítójában látja szellemi életének tekintélyét. Ha a tanuló tanítójában meglesli az életnek ezt a nagy kincsét, a szó igazi értelmében tanítvány lesz. Ilyenkor szokott a tanító és a tanuló közti viszony az atya és a gyermek kapcsolatává nemesedni. A tanító példás életének látása nemcsak követésre serkenti a tanulót, hanem bizalomra is hangolja. Az első erőt ad neki, a másik arra készíti, hogy feltárja lelkét. Ezzel szemben az olyan tanítói élet, amely ellentétben áll az ajkát elhagyó igazságokkal és törvényekkel, mindent elperzsel.“

Ezután sorba veszi az Utasítások az egyes tantárgyak keretében felhasználható alkalmak kiaknázását a nevelés, hangsúlyozottan a vallásos nevelés szempontjából. Ha mindenben megvalósul az Utmutatások nemes szándéka, aminek meg kell történnie, hiszen előírás, igen örömdetes következményei lesznek a nevelés szempontjából, amely a tanulókról átáramlik az életbe, annak minden területére is, s könnyű, vagy legalább is könnyebb dolga lesz a nevelőnek, hiszen a vallásos nevelés az alapja minden további nevelői munkásságnak.